

Формування інформаційної культури студентів вищого навчального закладу фінансового профілю

Поняття інформаційної культури виникло на базі понять алгоритмічна культура та комп'ютерна грамотність, які широко використовувались у 80-х роках ХХ ст. у зв'язку з введенням у старші класи загальноосвітньої школи нового, маловідомого для широкого загалу людей і майже не розробленого предмету "Інформатика".

Найбільш повно поняття алгоритмічної культури розглянуто в роботах В.М. Монахова, А.О. Кузнецова, С.А. Бешенкова, О.М. Салтовського [5].

Під алгоритмічною культурою школярів розуміється сукупність специфічних уявлень, умінь і навичок, пов'язаних з поняттям алгоритму і засобами його запису [23].

Формування комп'ютерної грамотності вважалось однією з основних задач шкільного курсу інформатики 80-х років. Саме поняття "комп'ютерна грамотність" розумілось як:

- оволодіння навичками розв'язування задач за допомогою ЕОМ, уміння планувати дії і передбачати їх наслідки, розуміння основних ідей інформатики, уявлення про роль інформаційних технологій в житті суспільства [8];
- уміння ефективно використовувати обчислювальну техніку у всіх галузях людської діяльності [4];
- уміння читати, писати, малювати, шукати інформацію за допомогою ЕОМ [2];
- уміння будувати алгоритми обчислювальних, технологічних та інших типів процесів, програмувати на алгоритмічних мовах того чи іншого рівня, знання будови та принципів дії мікропроцесорних систем, засобів їх зв'язку із зовнішнім середовищем – пристроїв введення (клавіатура, різноманітні датчики температури, тиску, загазованості повітря тощо) та виведення інформації (друкуючі пристрої, дисплеї, аналого-цифрові і цифро-аналогові перетворювачі), вміння застосовувати мікропроцесорну техніку в різноманітних галузях науки та виробництва, знання можливостей комп'ютерів і методів розв'язування задач за їх допомогою [10].

Спочатку задача забезпечення комп'ютерної грамотності визначалась як необхідність сформувати в учнів знання, вміння і навички щодо використання сучасної обчислювальної техніки. Зараз ми розглядаємо цю задачу як необхідність дати учням першопочаткове уявлення про комп'ютер як про новий інструмент пізнання і практичної діяльності. При конкретизації цієї задачі ми спирались на поняття "користувач комп'ютера", ... для окреслення кола знань та умінь людини, яка розв'язує за допомогою комп'ютера задачі своєї професійної діяльності [20].

Як бачимо, поняття комп'ютерної грамотності трактувалось досить широко.

В.П. Монахов [20] виділяє два рівні комп'ютерної грамотності: "методично доцільно ввести ... початкову комп'ютерну грамотність і основи інформаційної культури. ... формування комп'ютерної грамотності можливо забезпечити широким комплексом традиційних шкільних предметів."

Введення самого терміна „комп'ютерна грамотність” належить А.П. Єршову. Як зазначає А.П. Єршов, використане ним у 1982 році висловлення про програмування як другу грамотність людини "було швидше риторичною фразою, ніж науковим поняттям. Ця метафора, проте, сприяла впровадженню ідеї "комп'ютерної грамотності" в суспільну свідомість" [9].

На початку 90-х років у масовій свідомості відбувається переосмислення розуміння змісту інформатики: від алгоритмізації до інформаційних технологій. Це пов'язано з розвитком комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, які стрімко увійшли в життя суспільства. Широке впровадження персональних комп'ютерів наблизило суспільство до обчислювальної техніки.

Поняття комп'ютерної грамотності трансформувалося в поняття інформаційної культури. Як зазначав А.П. Єршов: „основи комп'ютерної грамотності учнів 80-х років переростають в інформаційну культуру суспільства перших десятиріч ХХІ століття” [8]. Поняття інформаційної культури, порівняно з поняттям комп'ютерна грамотність „має більш широкий і глибокий зміст” [18], є більш глобальним і багатограним.

Інформаційна культура стала однією з найважливіших компонент людської культури в цілому.

Під культурою у широкому розумінні цього слова (від лат. cultura – виховання, освіта, розвиток) розуміють історично досягнутий рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, який виражений у типах і формах організації життя і діяльності людей, в їх взаємовідносинах, а також у створюваних ними матеріальних і духовних цінностях [21; 22].

У вузькому значенні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює мову, виховання, освіту, науку, літературу, різні види мистецтв, систему релігійних вірувань, а також установи і організації, які забезпечують їхнє функціонування (школи, вищі навчальні заклади, музеї, театри тощо). Водночас поняття культури використовують для визначення рівня освіченості, вихованості людини, ступеня оволодіння певною галуззю знань або конкретною діяльністю (наприклад, культура мови, праці, поведінки, спілкування, побуту, виробництва, а також права, моральна, естетична культура тощо) [17; 22].

Перше наукове визначення поняття „культура” дано у 1871 році. За дослідженнями академіка О.І. Комарової, згодом з'явилося більше 160 визначень. Частково це пояснюється тим, що існують різні види культур: матеріальна, духовна, політична, економічна, правова та ін. [16].

Джерелом культури є людська діяльність, творча продуктивна праця людини, яка може практично і духовно перетворювати дійсність (соціально-суспільні відносини і структури), а також

саму людину.

У цьому контексті інформаційна культура розглядається як складова частина загальної культури, що орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. *Інформаційну культуру* розуміють як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання інформації, що забезпечує цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішення, які приймаються людиною [11; 22; 28].

Поняття інформаційної культури з філософської точки зору широко відображено А.П. Сухановим [28]. А саме:

- „Інформаційна культура може розглядатися і в широкому, і у вузькому значенні – в розумінні історичного розвитку і в плані досягнутого, здійсненого в розвитку інформаційної картини світу.”;
- „... невід’ємним елементом загальної інформаційної культури є дбайливе ставлення до всього, що вносить хоч маленький, нехай ледь помітний, але такий необхідний і важливий штрих в загальну, ще не до кінця розгадану і пізнану інформаційну картину світу”;
- Людина “повинна бути підготовленою до “приборкування” інформаційного буму, досягнути ж цього можна лише завдяки високій інформаційній культурі, якою людині необхідно оволодівати з дитинства – в дитячому садку за допомогою електронних іграшок, у школі на уроках програмування”;
- “... інформаційна культура створюється не сама по собі і не заради самої себе, вона виступає інструментом в руках людини для її всебічного розвитку ...”;
- “Нормативно-оцінювальними критеріями стосовно інформаційної культури і минулого, і нинішнього, і майбутнього можуть бути визначення “низька”, “висока”, “оптимальна”, “недостатня”, і т. д.”;
- “Інформаційна культура включає в себе в якості невідокремлених такі моменти як необхідний і достатній об’єм відомостей, їх оптимальна надмірність, високі естетичні якості, соціальна, партійна значущість, пізнавальна, моральна цінність та інші. Таким чином, інформаційна культура має системно-структурну будову, в якій можна виділити системно-утворююче ядро. Ним є інформаційна діяльність людей, обумовлена характером і рівнем розвитку суспільства. Ця діяльність, відповідно до потреб людей, проявляє себе як подвійний процес: з одного боку, це користування накопиченою і виробленою інформацією, а з іншого – її створення і закріплення на різних матеріальних носіях”.

Сьогодні поняття інформаційної культури є надзвичайно актуальним, популярним, часто вживаним. Це поняття використовується як у науковій літературі, так і в періодичній пресі. Оскільки інформаційна культура є однією з складових загальної культури, яка по-різному розглядається і трактується, і належить до числа найбільш складних, багатогранних і багатообразних соціальних явищ, то і поняття інформаційної культури розуміється досить неоднозначно.

Наведемо нижче деякі з існуючих тлумачень поняття інформаційної культури:

- сукупність знань та навичок про основні методи представлення знань разом з умінням застосовувати їх на практиці для розв’язування і постановки змістовних задач природно назвати інформаційною культурою – культурою поведінки з знаннями, даними та інформацією [18; 19];

- інформаційна культура – це інтегральне позначення рівня досконалості людини (суспільства) саме в інформаційній сфері діяльності [26];

- інформаційна культура – уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, опрацювання, зберігання, передавання комп’ютерні інформаційні технології, сучасні технічні засоби і методи [13];

- інформаційна культура – це рівень практичного досягнення розвитку інформаційної взаємодії і всіх інформаційних відносин у суспільстві, міра досконалості в оперуванні будь-якою необхідною інформацією.

Під інформаційною культурою розуміється сукупність культур: нових інформаційних технологій, технологічної, правової, соціальної, ергономічної культур, які інформують людину і сприяють сприяванню впливові на протікання соціальних процесів у суспільстві, колективі і на виховання свідомого відношення людини до праці, прав та обов’язків [3; 14].

А.П. Єршов щодо розуміння інформаційної культури говорив: “необхідно виробити уявлення про інформаційну культуру, яке дозволило б уникнути крайнощів примітивного ремісництва і снобістського професіоналізму в навчанні інформатики. При цьому це поняття повинно бути достатньо ємним, широким і конкретним, щоб, не поступаючись своїм фундаментальним змістом, воно в той же час підводило учнів до вибору, адекватного рівня оволодіння інформатикою у післяшкільний період” [9]. Не даючи конкретного визначення, він пропонує “підхід до формули інформаційної культури”, виділяючи ряд положень, які повинні бути сформовані при вивченні курсу інформатики.

О.Г. Гейн [4] пропонує „комплекс знань та умінь”, які „можна назвати інформаційною культурою”:

- оволодіння поняттям інформації;
- уміння оцінювати якість інформації: її корисність, вірогідність, важливість і т. ін.;
- розуміння того, які і як використовувати для інформаційної діяльності існуючі комп’ютерні інформаційні технології, в тому числі Internet;
- уміння захищати необхідну інформацію і уміння захищатися від інформаційної агресії інших у своїй інформаційній діяльності.

Н.Г. Джинчарадзе розглядає поняття інформаційної культури особи з філософсько-соціальної

точки зору. Автор зазначає, що інформаційна культура (в широкому аспекті) являє собою цілісну соціальну систему – один з найважливіших, багатограних чинників загальної культури людства, сукупність усіх видів комунікативно-інформаційної діяльності людини та її наслідків, виступає як своєрідний соціально-духовний регулятор та інтелектуальний саморегулятор, дієвий засіб культуротворчої практики в інформаційно-духовному просторі. Інформаційна культура (у вузькому аспекті) – це, насамперед, система інформаційної освіти і виховання, специфічний спосіб наслідування суспільних здобутків з метою соціалізації особи, її всебічного розвитку та професійної підготовки. Інформаційна культура як цілісна система вміщує в себе багатоаспектні, взаємопов'язані елементи – інформаційний потенціал, інформаційний світогляд, інформаційний менталітет, інформаційно-орієнтаційну діяльність, мікро- та макроінфомодель, інфопотребу та інші [7].

Вперше термін „інформаційна культура” в науковій літературі з'явився у 1971 році в монографії Г.Г. Воробйова¹, який, розглядаючи питання про інформацію, звернув увагу на узагальнююче використання інформації і на дотримання певних норм інформаційної поведінки, застерігаючи суспільство, що за відсутності застосування відповідних норм інформаційної поведінки будуть порушені режими роботи в суспільстві і будуть створюватися інформаційні „вакууми” та „есенці”, але автор не сформулював визначення поняття „інформаційна культура” [3].

М.І. Жалдак в [6] визначив головні компоненти основ інформаційної культури, які необхідно формувати в учнів у результаті використання засобів НІТ при вивченні предмета інформатики та інших навчальних предметів.

О.І. Бочкін [2] поняття інформаційної культури розглядає у взаємозв'язку з поняттями комп'ютерна грамотність та освіченість, називаючи їх трьома характеристиками якості навчання. Автор підкреслює, що між досягнутим рівнем засвоєння роботи на ЕОМ, грамотністю, освіченістю і культурою немає однозначних зв'язків.

Науковий аналіз формування основ інформаційної культури в різних навчальних закладах дано в ряді дисертаційних робіт вчених України і зарубіжжя.

Цим питанням займалися: М.І. Жалдак, С.М. Малярчук, А. В. Фіньков, М.М. Близнюк, О.М. Гончарова, А.М. Ясінський та інші.

Е.П. Семенюк присвятив даному питанню ряд робіт [24-27].

Неоднозначним є підхід визначення нижньої вікової межі щодо використання основного засобу формування практичної сторони інформаційної культури – використання ПК. Якщо у 80-х роках їх використання було передбачено в старших класах загальноосвітньої школи, то сьогодні починати систематичне вивчення інформатики з використанням комп'ютера методично виправдано з 6-7-ого класів, але є й прихильники більш раннього використання ПК, які вважають „велінням часу” використання комп'ютера в молодшій школі, „спираючись на психологічні дослідження”, вони знижують вікову планку до 5-6 років. Тобто, мова йде не про опосередковане ознайомлення з ЕОМ лише на рівні формування основних понять, а пропонується безпосереднє використання ПК з дитячого садка. Методисти, вчені дотримуються думки, що „у молодшій школі використання комп'ютера може бути доцільним хіба що педагогом для демонстрації відповідних відеофрагментів на кіноекрані” [15]. Також суттєвою є думка про те, що після закінчення школи не буде істотних відмінностей у знаннях з будь-яких дисциплін, у тому числі і з інформатики, незалежно від того, коли почати вивчення предмета – з 6-го класу чи раніше [12].

Якщо у 80-х роках більшість дітей бачили комп'ютер лише на картинках і проблема формування інформаційної культури здавалася недосяжною, то сьогодні комп'ютер є в багатьох сім'ях, як звичайна побутова річ. Побутова лексика сьогодення невід'ємно містить такі слова як комп'ютер, файл, програма, сканер, модем, Internet та інші. Враховуючи, що мова є одним із засобів формування інформаційної культури, можна впевнено сказати, що формування основ інформаційної культури на інтуїтивному рівні починається з раннього дитинства.

А.П. Єршов так прогнозував застосування ПК за віковими ознаками: „Приблизно кожні п'ять років хвиля комп'ютеризації шкільної освіти буде охоплювати дві більш молодші вікові категорії, супроводжуючись фундаменталізацією ідей інформатики, поглибленням її зв'язків з іншими науками, розширенням використання комп'ютера як органічного засобу учбового процесу.

Аналогічна хвиля застосування комп'ютерів через лабораторні роботи, уроки праці, факультативи і профорієнтацію буде рухатися в сторону старших класів, готуючи молодь до професійної роботи з інформаційно-обчислювальними засобами на робочому місці або в стінах вищих навчальних закладів.

З наближенням до повної інформатизації (яка на думку автора відбудеться „в нашій країні в 30-40-і роки ХХІ століття” [8]) комп'ютер у школі повністю інтегрується з навчальною роботою в усіх класах і з усіх предметів ...” [8].

А.П. Суханов так висловлювався: „Розігруючи разом з комп'ютером казки, малюючи картинки, складаючи музику, діти розвивають своє інформаційне сприйняття, „граючись”, опановують сучасну інформаційну культуру” [28].

Н.Г. Джинчарадзе виділяє етапи становлення та розвитку інформаційної культури особи:

- етап первісної інформаційної соціалізації – дитинство (спілкування в сім'ї, казка, гра, ознайомлення з засобами масової інформації тощо);
- етап освітньо-інформаційного навчання – юність (отримання самостійних навичок користування найновішими інформаційними технологіями та технікою, формування навичок самовдосконалення в процесі праці над новою інформацією, що забезпечується за допомогою засобів масової інформації, змістом навчання у школі, спілкуванням однолітків

¹ Воробьев Г.Г. Информационная культура в управленческом труде. – М.: Экономика, 1971. — 106 с.

та сім'ї, впливом формальних і неформальних інституцій, структур);

- етап формування розвиненої інформаційної культури – зрілість (приблизно 16-25 років) – розширення об'єму індивідуальних інформаційних можливостей та меж, підвищення психологічних здібностей сприйняття інформації та її селекції, отримання певних професійних навичок, зайняття місця у суспільних структурах та певного соціального становища, утвердження особливостей характеру впливу великих об'ємів нової інформації, оформлення особистісного ставлення до різноманітних засобів масової інформації.

Зрозуміло, що питання формування інформаційної культури в дитячому віці є досить широким, багатоаспектним, а тому і дискусійним. Але абсолютно зрозуміло, що питання формування інформаційної культури в шкільному та більш старшому віці є незаперечною необхідністю сьогодення.

Нагальною є потреба ставити питання становлення, формування і розвитку інформаційної культури фінансиста. Дуже важливо усвідомити їх об'єктивне значення. До того ж, в останнє десятиріччя, в результаті створення великої кількості приватних фірм, великого попиту набули фахівці економічного профілю, яких почали готувати у багатьох ВНЗ.

Інформаційну культуру майбутнього фахівця формує весь навчальний процес ВНЗ. У вищих навчальних закладах економічного профілю формування інформаційної культури проходить в три етапи:

- на перших курсах, при вивченні предмета інформатики;
- на четвертому курсі, при вивченні дисципліни „Інформаційні системи”;
- на старших курсах, при вивченні профільюючих дисциплін з використанням ПК.

Розглянемо перший етап, основна мета якого – формування інформаційної культури студентів, необхідної в повсякденному студентському житті, зокрема, для написання рефератів, курсових та дипломних проєктів.

Шляхи формування інформаційної культури на уроках інформатики в школі сформовані досить чітко, проте у вищих навчальних закладах залишається ще багато проблем.

До таких проблем, наприклад, можна віднести:

- недотримання важливого в навчальному процесі вищої школи принципу наступності знань і послідовності розвитку, згідно з яким зміст навчального предмета, що вивчається, зокрема інформатики, завжди повинен пов'язуватися з попереднім матеріалом, органічно виходити з нього, розвиваючи і поглиблюючи його [1]. З цим принципом пов'язані безперервність освіти і наступність у знаннях середньої та вищої школи;
- недотримання методологічного принципу розвитку науки – принципу відповідності, який відображає в науковому розвитку не лише відмінності, але і зв'язок між усталеними науковими поняттями і тими, що з'явилися пізніше [1].

В чому причина цих проблем? Як відомо, починаючи з 1986 року і до сьогодні, в шкільному курсі ОІОТ від програмування поступово перейшли до вивчення інформатики з “користувацьким” ухилом. Процес поступовості, зокрема, пов'язаний з надходженням ПК. Звичайно, вищі навчальні заклади набагато краще і раніше були оснащені технікою ніж школи, і тому вони швидше перейшли до вивчення інформатики з “користувацьким” ухилом. На тому етапі, коли в більшості шкіл, ще вчили переважно лише як складати алгоритми та програми, а у ВНЗ вже вивчали програмне забезпечення фірми Microsoft, зазначені вище проблеми не розглядалися. Сьогодні ж навчальні програми з курсу інформатики і у школі, і у ВНЗ (де інформатика не є профільюючим предметом) мають користувацький ухил.

Виникає ряд питань: у чому відмінність курсу інформатики у ВНЗ і школі? Як викладачеві вловити різницю і встановити зв'язок між вивченим матеріалом у школі і у ВНЗ? Як глибоко і наскільки повторювати шкільний матеріал у ВНЗ, і чи взагалі потрібно його повторювати, тобто, як забезпечити наступність, послідовність, системність, відповідність знань? Як диференціювати навчальний процес, адже серед першокурсників є вже так звані студенти-хакери, і студенти з сільських шкіл, де часто-густо комп'ютерний клас складається з одного-двох комп'ютерів або зовсім відсутній, а предмет інформатики може читати вчитель фізики, хімії або взагалі не читати ніхто? Які психолого-педагогічні відмінності навчального процесу у ВНЗ порівняно з школою?

Для вищих навчальних закладів соціальним замовленням інформаційного суспільства слід вважати забезпечення належного рівня інформаційної культури студента, необхідної для конкретної професійної діяльності. У процесі прищеплення основ інформаційної культури студентам у вищих навчальних закладах поряд з вивченням теоретичних дисциплін інформаційного напрямлення чимало уваги необхідно приділити комп'ютерним інформаційним технологіям, які є базовими складовими майбутньої сфери діяльності. Причому якість навчання повинна визначатися ступенем закріплених стійких навичок роботи в середовищі базових інформаційних технологій при розв'язуванні типових задач майбутньої професійної діяльності.

При цьому оволодіння високою інформаційною культурою є надзвичайно важливою справою.

Аналізуючи вище розглянуті літературні джерела, можна дійти висновку, що поняття інформаційної культури є глибоко філософським за своєю суттю, і разом з тим воно розкривається через комплекс положень, які повинні засвоїти студенти. Тому потрібно виділити ті уміння і навички, які необхідно сформувані у студентів фінансово-економічного профілю для подальшого поглиблення і розвитку загальносуспільної і професійної інформаційної культури, враховуючи при цьому вже одержані знання і вміння в школі.

При вивченні першокурсниками курсу “Основи інформатики та обчислювальної техніки”, важливо звертати увагу на головні компоненти основ інформаційної культури, які визначив М.І.Жалдак, поглиблюючи і систематизуючи їх, звертаючи увагу на їх застосування в майбутній

професійній діяльності.

Володіння основними поняттями інформатики є складовими інформаційної культури. Адже оволодіти будь-якою галуззю науки насамперед означає оволодіти тією системою понять і положень, які в ній використовуються. Засвоєні поняття інформатики у ВНЗ повинні бути більш узагальнюючими, спрямовуватися на майбутню професію.

Потрібно познайомити студентів з поняттям економічної інформації, визначити її місце в загальній структурі інформації, а також її роль в економічному житті суспільства, вказати навчальні предмети, в яких у майбутньому буде використовуватись цей термін, звернути увагу на властивості економічної інформації, зважаючи на літературні джерела профільюючих предметів, у порівнянні з відомими властивостями інформації зі школи та з трактуванням цього поняття в різних навчальних предметах та ін.

Необхідно удосконалювати вміння студентів самостійно знаходити і добирати потрібну інформацію, самостійно вивчати нові програмні продукти як професійного призначення, так і загального, звертаючи увагу на те, що програмне забезпечення, може змінюватися у зв'язку з вдосконаленням попередніх версій, у зв'язку з легалізацією програмної продукції, у зв'язку з платоспроможністю користувачів та ін., тобто познайомити студентів із загальним підходом до вивчення прикладних програм.

Запропонувати список літературних джерел, присвячених комп'ютерній тематиці, зацікавити до читання періодичної преси, журналів, наукової літератури з даного предмета, з метою написання рефератів, а у майбутньому – курсового та дипломного проекту, сподіваючись на прояв вподобань до того чи іншого літературного джерела, який переросте у стійкий інтерес.

Як показує досвід, більшість людей знають можливості програмного забезпечення ПК поверхово і не вміють справлятися з виникаючими (за своєю природою елементарними) труднощами. Тому у вищих навчальних закладах, на відміну від школи, потрібно програмне забезпечення вивчати ґрунтовно, розглядаючи кожен пункт меню, в більшій чи меншій мірі залежно від актуальності, корисності, необхідності для того, щоб користувач якщо і не пам'ятатиме, як щось реалізувати, то хоча б знатиме, що така можливість існує.

Розуміння сутності понять, умінь працювати з довідковою, науковою, публіцистичною літературою та періодичною пресою – це все невід'ємні компоненти інформаційної культури студентів.

Підтримуючи думку методистів, провідних вчених про те, що програмування належить розглядати як частину професійної підготовки і діяльності програмістів, слід погодитися з недоцільністю формування стійких умінь та навичок у студентів фінансово-економічного профілю в галузі програмування. Разом з тим вивчення елементів програмування і створення макросів у таких системах як MS Word чи Excel for Windows слід вважати бажаним і навіть необхідним, адже кваліфікований користувач не повинен боятися програмування невеликих, нестандартних задач.

Знання функціональної схеми і структури комп'ютера не лише студентами фінансово-економічного профілю, а й масовим користувачем, слід вважати обов'язковим компонентом інформаційної культури. Інша справа в якій мірі, як глибоко потрібно звертати на це увагу.

В педагогічній практиці навчання інформатики вимагає в кінці курсу відведення певного часу на розгляд задач, на виконання одного і того ж завдання, однієї і тієї ж вправи в використанні різних програмних продуктів, на повторення основних моментів курсу, з метою систематизації та узагальнення вивченого.

Надзвичайно важливою, однією з найбільш необхідних у повсякденному студентському житті є тема „Текстовий процесор”. Початкові знання з даної теми даються в школі. У вищих навчальних закладах в першу чергу необхідно добре засвоїти ті знання і вміння, які знадобляться студентам при написанні рефератів, курсових та дипломних проектів. Необхідно навчити студентів естетично оформляти документи, правильно нумерувати сторінки в документі, складати зміст документа, правильно починати формування абзацу, цілеспрямовано структурувати текст, ділити його на частини, розділи; користуватися закладками в документі, правильно оформляти список літератури, враховуючи існуючі правила, робити посилання в документі, знати призначення координатної лінійки та вміти користуватися її елементами та ін. Викладач повинен підвести студентів до розуміння того, що оформлення, вигляд документа впливає на сприйняття тексту, розуміння його змісту, задоволення від роботи з ним. Студенти повинні знати, що надання тексту зорової привабливості та інформаційно насиченого вигляду створюється за рахунок ілюстрацій, вибору, шрифтів, кольору та ін. Уміння гарно оформлювати текст можна порівняти з мистецтвом, яке викликає естетичне задоволення.

Для професійної діяльності фахівців економічного профілю чи не найважливішою темою є знання можливостей табличного процесора, в якому можна розв'язувати оптимізаційні задачі, аналізувати та прогнозувати результати економічної діяльності, працювати з електронними таблицями як з базами даних та ін.

В діяльності фінансиста суттєве значення відіграють різні сторони загальної культури особистості. Інформаційна культура фінансиста є невід'ємним елементом професійної культури, фундамент якої закладається у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. Учеб.-метод. пособие. – М.: Высш. школа, 1980. – 368 с.
2. Бочкин А.И. Методика преподавания информатики: Учеб. пособие. – Мн.: Выш. шк., 1998. – 431 с.
3. Винарик Л.С., Щедрин А.Н. Информационная культура: эволюция, проблемы. – Донецк: ИЭП

- НАН Украины, 1999. – 144 с.
4. Гейн А.Г. Введение в профессию “учитель информатики” // Информатика. – 2002. – № 6. – С. 8-12.
 5. Гончарова О.Н. Формирование основных компонентов информационной культуры учащихся при изучении информатики в старших классах с использованием среды электронного учебника: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – Симферополь: Таврический нац. ун-т, 1999.– 179 с..
 6. Державний стандарт загальної середньої освіти (проект): Информатика // Авт. кол. під кер. М.І. Жалдака // Освіта України. – 1997. – №32. – 8 серпня. – С. 8.
 7. Джинчарадзе Н.Г. Інформаційна культура особи: формування та тенденції розвитку (соціально-філософський аналіз): Дис... д-ра філос. наук: 09.00.03. – К.: Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1997. – 452 с.
 8. Ершов А.П. Информатизация: от компьютерной грамотности учащихся к информационной культуре общества // Коммунист. – 1988. – № 2. – С. 82-92.
 9. Ершов А.П. Школьная информатика в СССР: от грамотности к культуре // Информатика и образование. – 1987. – № 6. – С. 3-12.
 10. Жалдак М.І. Проблеми впровадження інформатики і обчислювальної техніки в навчальний процес // Формування комп'ютерної грамотності учнів: Зб. ст. / За ред. д-ра пед. наук. проф. І.Ф. Тесленка. – К.: Рад. шк., 1987. – С. 75-82.
 11. Жалдак М.І. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: Дис... в форме научного доклада докт. пед. наук: 13.00.02. – М.: АПН СССР. НИИ содержания и методов обучения, 1989. – 48 с.
 12. Жалдак М.І. Яким бути шкільному курсу „Основи інформатики” // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1998. – №1. – С. 3-8.
 13. Информатика: Учебник. – 3-е перераб. изд. / Под ред. проф. Н.В. Макаровой. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 768 с.
 14. Информационная культура / Л.С. Винарик, А.Н. Щедрин, А.С. Гинкул и др. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999. – 41 с.
 15. Інформатизація освіти України: стан, проблеми, перспективи: Огляд матеріалів Між нар. Наук.–практ. конф., 3-5 верес. 2001р., м.Херсон/Виступи: Ю.І. Беляєва, ...М.І. Жалдака та ін. //Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2001.– №5. – с.2-12.
 16. Комарова Е.И. Культура управления: изменение и изменения // Управление персоналом. – 1997. – № 5. – С. 32-36.
 17. Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К.: Україна, 2000. – 184 с.
 18. Милитарев В.Ю., Смирнов Е.П., Яглом И.М. Информатика и информационная культура // Советская педагогика. – 1988. – № 6. – С. 61-64.
 19. Милитарев В.Ю., Яглом И.М. Информационная культура эпохи НТР // Информатика и культура. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд.–ние, 1990. – С. 94-108.
 20. Монахов В.П. Что такое новая информационная технология обучения? // Математика в школе. – 1990. – № 2. – С. 47-52.
 21. Новый иллюстрированный энциклопедический словарь / Ред. кол.: В.И. Бородулин, А.П. Горкин, А.А. Гусев, Н.М. Ланда и др.–М.: Большая Российская энцикл., 2000. – 912 с.
 22. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів /Авт. кол.: Ю.І. Машбиць, О.О. Гокунь, М.І. Жалдак та ін.; За ред. Ю.І. Машбиця/ Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К.: ІЗМН, 1997. – 264 с.
 23. Салтовский А.Н., Первин Ю.Н. Как работает ЭВМ: книга для внеклассного чтения учащихся 9–10 классов. – М.: Просвещение, 1986 – 180 с.
 24. Семенюк Э.П. Информатизация общества, культура личности // НТИ. Сер. 1. – 1993. – № 1. – С. 1-7.
 25. Семенюк Э.П. Информационная культура общества и прогресс информатики // НТИ. Сер. 1. – 1994. – № 1. – С. 1-8.
 26. Семенюк Э.П. Перспективы розвитку інформаційної культури в Україні // Інформатизація та нові технології. – 1993. – №3. – С. 11-13.
 27. Семенюк Э.П. Технологический этап научно–технической революции информатики // НТИ. Сер.1. – 1995. – № 1. – С. 1-9.
 28. Суханов А.П. Информация и прогресс. – Новосибирск: Наука, 1988. – 192 с.